

УДК 81'272:323.15(469)

<https://doi.org/10.62664/cpa.2026.01.18>

Іван ЛОПУШИНСЬКИЙ,

завідувач кафедри публічного управління,

адміністрування і національної безпеки,

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу,

доктор наук з державного управління, професор,

заслужений працівник освіти України

ORCID ID <http://orcid.org/0000-0002-7460-7476>

Олена КОВНІР,

представник служби соціальних послуг

в окрузі Хеннепін, Міннеаполіс, штат Міннесота, США

кандидат педагогічних наук, доцент

ORCID ID <http://orcid.org/0000-0003-0574-2903>

(© ЛОПУШИНСЬКИЙ І., КОВНІР О., 2026)

МОВНА ПОЛІТИКА В ПОРТУГАЛЬСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ:

ВІД УНІФІКАЦІЇ ДО МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМУ

У статті здійснено комплексний аналіз мовної політики Португальської Республіки як прикладу держави, що балансує між збереженням нормативної чистоти єдиної державної мови та викликами глобалізації, міграції та захисту автохтонних меншин; показано, що мовна політика Португалії є унікальним об'єктом дослідження, оскільки виходить далеко за межі національних кордонів; з'ясовано, що португальська мова є плюрицентричною – вона має два основні стандарти (європейський та бразильський) та є офіційною в 9 країнах світу; здійснено дослідження еволюція мовної політики Португалії, проаналізовано ключові етапи переходу від жорсткої лінгвістичної уніфікації до сучасної моделі,

що враховує засади мультикультуралізму та інклюзії; об'єктом дослідження стала нормативно-правова база та соціолінгвістичні стратегії португальської держави у ХХ–ХХІ століттях; проаналізовано ключові нормативно-правові акти, статистичні дані та праці зарубіжних і вітчизняних дослідників; особлива увага надається феномену лузофонії, статусу мірандської мови й мови барранкенйю та сучасним проблемам, пов'язаним з Орфографічною угодою та цифровою експансією бразильського варіанту португальської мови; встановлено, що тривалий час мовна політика Португалії базувалася на ідеології «єдина нація – одна мова», що було особливо характерно для періоду «Нової держави»; з'ясовано, що в той час португальська мова поставала інструментом консолідації диктаторського режиму Салазара та нівелювання регіональних особливостей; доведено, що демократизація суспільства після 1974 року та вступ Португалії до ЄС зумовили перегляд пріоритетів її мовної політики; показано, що сучасна Португалія вибудувала досить гнучку модель державної мовної політики, яку дослідники часто називають «м'якою силою» або «інклюзивним мовним плануванням», що балансує між збереженням португальської мови як фундаменту нації та визнанням реалій глобалізованого світу.

Ключові слова: *Португальська Республіка, мовна політика, мовне планування, лінгвістична уніфікація, мультикультуралізм, плюрицентричність, лузофонія, Співдружність португаломовних країн (CPLP), європейська норма португальської мови, бразильський варіант португальської мови, мірандська мова, діалект барранкенйю, португальська жестова мова.*

Ivan LOPUSHYNSKYI,
Head of the Department of Public
Management, Administration and National Security,
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas,
Doctor of Science in Public Administration, Professor,

Honored Worker of Education of Ukraine
ORCID <http://orcid.org/0000-0002-7460-7476>

Olena KOVNIR,
Human Services Representative at the
Department of Human Services
Public Health, Minneapolis, Minnesota, USA
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor
ORCID <http://orcid.org/0000-0003-0574-2903>
(© LOPUSHYNSKYI I., KOVNIR O., 2026)

LANGUAGE POLICY IN THE PORTUGUESE REPUBLIC: FROM UNIFICATION TO MULTICULTURALISM

The article provides a comprehensive analysis of the language policy of the Portuguese Republic as an example of a state that balances between preserving the normative purity of a single state language and the challenges of globalization, migration, and the protection of autochthonous minorities; It is shown that the language policy of Portugal is a unique object of study, as it goes far beyond national borders; it is found that the Portuguese language is pluricentric - it has two main standards (European and Brazilian) and is official in 9 countries of the world; a study was conducted on the evolution of Portugal's language policy, analyzing the key stages of the transition from strict linguistic unification to a modern model that takes into account the principles of multiculturalism and inclusion; The object of the study was the regulatory framework and sociolinguistic strategies of the Portuguese state in the 20th–21st centuries; key regulatory acts, statistical data, and works of foreign and domestic researchers were analyzed; special attention is paid to the phenomenon of Lusophony, the status of the Miranda and Barranquilla languages, and contemporary problems related to the Orthographic Agreement and the digital expansion of the Brazilian variant of Portuguese; It has been established that for a long time, Portugal's language policy was based on the ideology of «one nation – one language», which was

especially characteristic of the period of the «New State» (Estado Novo); It was found that at that time the Portuguese language served as a tool for consolidating the dictatorial regime of Salazar and leveling regional differences; it is proven that the democratization of society after 1974 and Portugal's accession to the EU led to a revision of the priorities of its language policy; It is shown that modern Portugal has built a fairly flexible model of state language policy, which researchers often call «soft power» or «inclusive language planning», which balances between preserving the Portuguese language as the foundation of the nation and recognizing the realities of a globalized world.

***Keywords:** Portuguese Republic, language policy, language planning, linguistic unification, multiculturalism, pluricentricity, lusophony, Community of Portuguese-Speaking Countries (CPLP), European standard Portuguese, Brazilian variant of Portuguese, Mirandese, Barranqueño dialect, Portuguese Sign Language.*

Постановка проблеми. Як відомо, тривалий час мовна політика Португалії базувалася на ідеології «єдина нація – одна мова», що було особливо характерно для періоду «Нової держави» (Estado Novo). У той час португальська мова поставала інструментом консолідації диктаторського режиму Салазара та нівелювання регіональних особливостей. Демократизація португальського суспільства після 1974 року та вступ Португалії до Європейського Союзу зумовили перегляд пріоритетів її мовної політики. Сучасна Португальська Республіка вибудувала досить гнучку модель державної мовної політики, яку дослідники часто називають «м'якою силою» або «інклюзивним мовним плануванням», що балансує між збереженням португальської мови як фундаменту нації та визнанням реалій глобалізованого світу і характеризується переходом від жорсткої лінгвістичної уніфікації до сучасної моделі, що враховує засади мультикультуралізму та інклюзії. Більш досконалому вивчення мовної політики Португалії сприяло й перебування в Португальській Республіці в січні 2026 року одного із авторів статті, ознайомлення з діяльністю низки закладів

вищої освіти (зокрема Інституту права Коїмбрійського університету (найстарішого ЗВО Португалії, заснованого 1290 року); другим за величиною в країні (понад 32 тис. студентів) державним університетом міста Порто, заснованого 1911 року і який входить до ста кращих університетів Європи; кампусу Азурен університету Міню (основний кампус у м. Брага) в місті Гімарайнш – одного із провідних закладів вищої освіти Португалії, де фокусуються на технічних та інженерних спеціальностях, архітектурі та гуманітарних науках) у тому числі і в контексті реалізації державної мовної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику мовної ситуації і формування та реалізації мовної політики в Україні та низці країнах світу останнім часом розглядали Б. Ажнюк (досліджує мовну політику в Україні і перспективи євроінтеграції) [1], М. Барчук-Галик (здійснила порівняльний аспект мовної ситуації і мовної політики на теренах сучасної України і Польщі) [2], Н. Битко (розглядає мовну ситуацію як чинник розвитку англomовної лексикографії Індії – колоніальний [3] та постколоніальний період [4], Л. Васильєва (досліджує мовну ситуацію в Хорватії на тлі мовної політики в країні (XX–початок XXI ст.) [6], А. Капуш (вивчає мовну ситуацію в Європі в умовах панівного впливу англійської мови (на прикладі німецької мови) [8], О. Колесникова (описує мовну ситуацію та лексикографічну традицію в Японії XVII-XVIII ст.) [9], Ю. Лабєцька (вивчає мовне розмаїття та мовну політику на Кіпрі) [10], Г. Мацюк (описує мовну ситуацію на Холмщині та Підляшші впродовж 1815-1915 рр. в контексті типології мовних ситуацій в історичній соціолінгвістиці [11], С. Савойська (вивчає «мовну політику» як явище і категорію) [12], В. Сікорська, В. Ногай, Л. Дідур (описують світовий досвід формування та реалізації мовної політики й українську практику сьогодення [13], М. Сова (вивчає мовну політику США та Китаю [14], І. Фаріон (досліджує мовну політику України в контексті методології англійзації в освіті [15] та ін.

При підготовці матеріалу щодо мовної політики в Португальській Республіці було проаналізовано два масиви джерел: зарубіжна історіографія (Португалія, Бразилія, Велика Британія): праці М. Х. Матеуша та І. Дуарте [18] фокусуються на лінгвістичній структурі та нормативній граматиці. Дослідження Фернандо Кріштована розглядають лузофонію як геополітичний інструмент. Сучасні соціолінгвісти (наприклад, Ж. Пінту [19]) акцентують увагу на проблемах «мовної екології» та загрозі зникнення мірандської мови. Вітчизняна (українська) наукова думка: українські романисти (зокрема, науковці Київського національного університету імені Тараса Шевченка та Львівського національного університету) [5; 7] розглядають португальську мовну політику переважно крізь призму перекладознавства та міжкультурної комунікації. Окремий пласт робіт присвячено питанням інтеграції української діаспори в Португалії та вивченню португальської мови як іноземної (PLE – Português Língua Estrangeira). Ключовий висновок з аналізу літератури: якщо зарубіжні джерела фокусуються на глобальному впливі та внутрішніх діалектах, то вітчизняні – на дидактиці та міграційній політиці.

Мета статті. Саме тому метою нашої статті й стало висвітлення історичних передумов та сучасного стану державної мовної політики Португальської Республіки, що, як нам видається, сприятиме коригуванню мовної політики Української держави на шляху євроінтеграції.

Виклад основного матеріалу. Визначення «мовної політики» як поняття і явища залежить від багатьох чинників, зокрема, від: стану державних інституцій та ідеології, що панує на державному рівні; мовної ситуації та держави, яка є самостійною чи залежною від колишньої метрополії; того, яка мовна політика успадкована та хто її здійснює; того, які мовно-політичні відносини існують між опозиційними політичними інституціями, а також – на міжвладному, міжполітичному та міждержавному рівнях [12]. Визначення мовної політики як категорії асоціюється з правовою культурою і порядком, оскільки тут ідеться про державну мовну політику, що варто розуміти як систему

заходів інститутів держави, діяльність яких спрямовано на реалізацію мовних прав громадян, які за Конституцією та законодавством країни мають право вільно користуватися рідною мовою в усіх сферах і галузях суспільно-політичного життя.

Для сучасних українських мовних реалій важливим є вивчення зарубіжного, насамперед країн-членів Європейського Союзу, досвіду формування та реалізації державної мовної політики. Звернемося до досвіду реалізації державної мовної політики Португальською Республікою.

У цьому контексті насамперед з'ясуємо значення терміна «лузофонія». Лузофонія (від лат. Lusitania – римська провінція Лузітанія, антична назва Португалії + дав. -гр. φωνή – звук) – культурний простір, що поєднує португаломовне населення планети: Бразилії, Португалії, Анголи, Мозамбіку, Східного Тимору та ін.

Мовна політика Португалії пройшла еволюцію від середньовічного становлення до жорсткого протекціонізму і, зрештою, до ліберального визнання прав меншин.

Виокремимо етапи становлення мовної політики цієї держави.

Етап I: народження мови (XII-XV ст.). Спочатку на території графства Португалія домінувала галісійсько-португальська мова. Вирішальним моментом став 1290 рік, коли король Дініш I своїм указом заснував університет (нині Коїмбрійський) і наказав використовувати «вульгарну мову» (*língua vulgar*), замість латини в офіційному діловодстві. Це був перший акт свідомої мовної політики – легітимізація народної мови.

Етап II: Експансія та стандартизація (XVI-XIX ст.). Епоха Великих географічних відкриттів перетворила португальську на лінгва франка в Африці, Азії та Південній Америці. Публікація «Граматики португальської мови» Фернана де Олівейри (1536) та епічної поеми «Лузіади» Камоенса (1572) закріпила літературний стандарт.

Етап III: «Estado Novo» (1933-1974). За часів диктатури А. Салазара мовна політика була жорстко централізованою. Гасло режиму «Бог, Батьківщина, Сім'я» неявно включало і «Єдину мову». Регіональні варіації придушувалися, а рівень неписьменності залишався одним із найвищих у Європі. Мова використовувалася як інструмент колоніального утримання територій в Африці.

Етап IV: Демократія та Європейський Союз (з 1974 року). Після «Революції гвоздик» (військовий переворот лівих офіцерів, який 25 квітня 1974 року повалив авторитарний режим А. Салазара в Лісабоні, спричинивши значні соціальні, економічні, територіальні, демографічні та політичні зміни в Португалії та її заморських колоніях – *авт.*) пріоритети змінилися. Це, насамперед, масова освіта та ліквідація неписьменності, визнання прав мовних меншин (кінець 1990-х років), інтеграція до європейського мовного простору при збереженні зв'язків з Лузофонією тощо.

Далі розглянемо нормативно-правову базу мовної політики в Португальській Республіці. Сучасна мовна політика Португалії регламентується Конституцією, спеціальними законами та міжнародними угодами. Конституція Португальської Республіки (1976) [16] містить фундаментальні положення: стаття 9 (f): до основних завдань держави входить «забезпечення викладання та постійна валоризація (підвищення значущості – *авт.*) португальської мови, захист її використання та просування за кордоном»; стаття 11 (3): «Офіційною мовою є португальська»; стаття 74 (2, h): держава зобов'язується «захищати та цінувати португальську жестову мову (LGP) як вираження культури та інструмент доступу до освіти та рівних можливостей».

Далі зупинимося на законодавстві Португалії щодо мовних меншин. Так, Закон від 29 січня 1999 року № 7/99 [17] закріплює офіційне визнання прав на лінгвістичну та культурну самобутність мірандської спільноти. Цей Закон надав мірандській мові статус другої офіційної мови (в регіональному вимірі). Крім того, у Резолюцією Асамблеї Республіки 2021 року зафіксовано визнання діалекту барранкенйю нематеріальною культурною спадщиною.

Мовну політику Португальської Республіки відповідним чином закріплено і в міжнародних угодах. Так, наприклад, Угоду між країнами Співдружності португаломовних країн (CPLP) про уніфікацію правопису. *Acordo Ortográfico da Língua Portuguesa* (1990) у Португалії було ратифіковано, проте вона на той час викликала значний спротив інтелігенції. Цей Документ набрав повної чинності лише в 2015-2016 роках.

Розглянемо інституційну інфраструктуру, створену для реалізації державної мовної політики в Португальській Республіці.

Реалізацію мовної політики покладено на кілька ключових інституцій: Інститут Камоеша (*Camões, I.P.*) [21], що підпорядкований МЗС. Названий орган влади відповідає за поширення мови за кордоном, підтримку лекторатів в іноземних університетах та сертифікацію знань. Другим органом є Міністерство освіти, що розробляє програми для шкіл, зокрема програму «Португальська як нерідна мова» (PLNM) для дітей мігрантів. Суттєву роль у реалізації мовної політики відіграє й RTP (*Rádio e Televisão de Portugal*): громадський мовник, що зобов'язаний дотримуватися мовних норм та забезпечувати сурдопереклад.

Далі розглянемо статистичні дані та результати соціолінгвістичного зрізу реалізації мовної політики в Португальській Республіці.

Для розуміння масштабу мовних процесів, що відбуваються в аналізованій державі, варто звернутися до даних Національного інституту статистики (INE) [20] та міжнародних звітів. Насамперед поглянемо на демографію носіїв мови. Так, загальна кількість носіїв португальської мови в світі складає приблизно 260-290 мільйонів (5-та найбільш вживана мова у світі після англійської, мандаринської китайської, гінді, іспанської).

Носії європейського варіанту (pt-PT) нараховується приблизно 10 мільйонів у Португалії та діаспорі в Європі (Франція, Швейцарія, Люксембург).

Носіїв бразильського варіанту (pt-BR) нараховується близько 215 мільйонів. У цьому контексті, як видно, диспропорція 1:20 створює значний тиск на мовну норму Португалії.

Щодо мов меншин. Насамперед це мірандська мова. Кількість її носіїв за різними оцінками становить від 7 000 до 15 000 осіб. Локалізація цієї мови: муніципалітет Міранда-ду-Дору (площа 487 км²). Динаміка користувачів цією мовою негативна: кількість активних носіїв серед молоді скорочується через відтік населення до великих міст.

Португальська жестова мова (LGP): Кількість користувачів: близько 60 000 – 100 000 осіб (глухих та членів їхніх родин, якічують).

Далі розглянемо мову барранкеньйо (порт. *Barraquenho*) – мовний варіант португальської мови, що використовується жителями португальського міста Барранкуш (близько 2 тисяч осіб), неподалік від кордону з Іспанією. Ця мова може розглядатися не лише як варіант португальської мови, що виник під впливом іспанських діалектів Естремадури та Андалусії, але і як варіант іспанської мови, що з'явився під значним впливом португальської. На відміну від інших діалектів Піренейського півострова, коріння яких сягають середніх віків, барранкеньйо має порівняно коротку історію розвитку – усього одне-два століття.

Розглянемо також статистику щодо імміграції та володіння мовою мігрантами. Згідно з даними SEF (Служба у справах іноземців та кордонів) за 2023–2024 роки, у Португалії проживає понад 1 млн іноземців. Близько 40% іммігрантів походять з лузофонних країн (Бразилія, Ангола, Кабо-Верде), що полегшує мовну інтеграцію, проте розмиває європейську норму португальської мови. Водночас значна частка (громадяни Індії, Непалу, Бангладеш, Великої Британії, США) не володіють європейською нормою португальської мови на момент прибуття до цієї країни.

Звернемося до основних механізмів, за допомогою яких країна досягає цього балансу:

1. Юридичне визнання багатоманітності (Кейс мірандської мови)

Довгий час Португалія вважалася монолітною мовною державою. Проте 1999 року було офіційно визнано мірандську мову (Língua Mirandesa) в регіоні Терра-де-Міранда.

Розглянемо, як це працює. Держава не просто «дозволила» мову, а надала право використовувати її в офіційних документах мерій, викладати в школах та публікувати нею закони. Це показало, що захист португальської мови не заперечує існування інших історичних мов на території країни.

2. Мовна інтеграція іммігрантів (Програма PLNM)

Замість примусової асиміляції, Португалія використовує модель активної інтеграції. Ключовим інструментом є програма «Португальська як несуттєва мова» (Português Língua Não Materna – PLNM).

Освіта: У школах діти мігрантів не просто «кидаються» у загальний потік. Для них створюються спеціальні класи або додаткові години, де мова викладається як іноземна, що знижує стрес та запобігає маргіналізації.

Дорослі: Програма «Португальська для всіх» (Português para Todos) надає безкоштовні курси для іноземців, що є обов'язковим елементом для отримання громадянства, але подається як бонус для ринку праці, а не як каральний захід.

3. Поліцентризм португальської мови (CPLP)

Захист національної ідентичності в Португалії тепер нерозривно пов'язаний зі статусом португальської мови як глобальної.

Португалія визнала, що вона більше не є «власником» мови. Через Співдружність португаломовних країн (CPLP) вона співпрацює з Бразилією, Анголою та Мозамбіком.

Орфографічна угода: Португалія пішла на поступки в правописі, щоб уніфікувати мову в усьому світі. Це зміцнює ідентичність португальця не як «жителя маленької країни», а як «частини 260-мільйонної спільноти».

4. Конституційні гарантії та інклюзія

Конституція Португалії [16] прямо зазначає обов'язок держави сприяти вивченню португальської мови як інструменту соціальної інтеграції, але водночас гарантує право на культурну самобутність.

LGP (Португальська мова жестів): Португалія була однією з перших країн, яка надала мові жестів офіційний статус на рівні Конституції, що наголошує на інклюзивному підході до всіх груп громадян.

Зважаючи на проведений вище аналіз, зупинимося на проблемах використання державної мови та мов меншин у Португальській Республіці. Попри стабільний статус, мовна сфера Португалії стикається з серйозними викликами.

1. Проблема «Бразилізації» (O efeito Lucas Neto). Це феномен, що активно обговорюється в португальських медіа та наукових колах. Португальські діти, споживаючи контент з YouTube (де домінують бразильські блогери, такі як Lucas Neto), починають використовувати бразильську лексику (grama замість relva, geladeira замість frigorífico) та фонетику (палаталізація «di» як «джі»).

У цьому зв'язку їхні батьки та педагоги б'ють на сполох, оскільки це призводить до втрати європейської мовної ідентичності.

2. Суперечки, що тривають довкола Орфографічної угоди (АО90). Ця Угода мала на меті зблизити правопис країн CPLP, але де-факто вона наблизила європейський стандарт до бразильського (наприклад, видалення «німих» приголосних: acto → ato). У цьому зв'язку значна частина академічної спільноти, письменників та юристів продовжує бойкотувати угоду, вважаючи її політично вмотивованою помилкою, що збіднює етимологію європейської норми португальської мови.

3. Вимирання мірандської мови. Попри офіційний статус, мірандська мова страждає від диглосії. Португальська домінує в усіх сферах влади, бізнесу та медіа. Викладання мірандської є факультативним, а бюджетне фінансування – обмеженим. Експерти прогнозують її зникнення як живої мови спілкування впродовж 30–50 років без радикальних заходів.

4. Англiзація вищої освіти та бізнесу. В університетах (особливо в бізнес-школах Лісабона та Порту) зростає кількість програм винятково англійською мовою. У сфері ІТ та стартапів англійська часто стає робочою мовою, що витісняє португальську з дискурсу передових технологій.

Які ж перспективи врегулювання мовної політики в Португальській Республіці?

Для вирішення окреслених вище проблем уряд Португалії та громадські організації розробляють нові стратегії на період до 2030 року.

1. Цифровий суверенітет. Уряд усвідомив, що штучний інтелект (LLM, як от ChatGPT) тренується переважно на бразильському контенті. У цьому зв'язку урядом країни ініційовано створення LLM-PT – національної мовної моделі, натренованої на корпусах європейської португальської мови. Проєкт реалізується консорціумом університетів та дослідницьких центрів за підтримки уряду. Його мета – зберегти синтаксичні та лексичні норми європейського варіанту в цифрову епоху.

2. Реформа викладання португальської як іноземної (PLa & PLNM) У зв'язку з міграційною кризою Португалія реформує систему курсів PLa (Português Língua de Acolhimento). Зміни, що відбулися 2024 року: відчувається посилення вимог до мовного іспиту для отримання громадянства (рівень A2). З метою інтеграції іноземців відбулося збільшення годин викладання мови для дітей-іноземців у школах та запровадження посади мовних медіаторів.

3. Посилення політики в межах CPLP. Португалія намагається перетворити португальську мову на офіційну мову ООН. Для цього ведеться активна дипломатична робота з країнами, що розвиваються, використовуючи мову як «м'яку силу».

4. Захист мірандської мови 2.0. Очікується ухвалення нової хартії захисту мірандської мови, що передбачатиме: створення Інституту мірандської мови, обов'язкове двомовне маркування в регіоні Траз-уж-Монтіш, гранти для створення культурного контенту (музика, література) цією мовою тощо.

Висновки. Мовна політика Португальської Республіки є динамічною системою, що перейшла від імперського монолінгвізму до захисного плюрицентризму. Позиції португальської мови є непохитними юридично, проте вразливими соціолінгвістично перед обличчям бразильської культурної експансії та глобальної англізації. Португалія демонструє європейський підхід до захисту автохтонних меншин (мірандська, барранкенйо), проте економічні чинники (депопуляція регіонів) працюють проти цих зусиль. Головною перспективою врегулювання є цифровізація мовної політики – боротьба за наявність європейського стандарту в алгоритмах штучного інтелекту та Інтернеті. Португалія стоїть перед вибором: або погодитися на роль «музею мови», де норми зберігаються лише в офіційних документах, або активно інвестувати в створення сучасного, конкурентоспроможного контенту європейським варіантом португальської мови, що дозволить їй залишитися релевантною у XXI столітті. Сучасна Португалія успішно трансформувала свою мовну стратегію з оборонної та централізованої на відкриту та багатовекторну, поєднуючи захист національної ідентичності з підтримкою лінгвістичних прав меншин та інтеграцією іммігрантів.

Подальші дослідження порушеної нами в статті проблеми вбачаються у здійсненні порівняльного аналізу державної мовної політики Португальської Республіки та інших країн – членів Європейського Союзу й виробленні рекомендацій Українській державі щодо формування та реалізації державної мовної політики в контексті перспективної євроінтеграції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ажнюк Б. М. Мовна політика в Україні і перспективи євроінтеграції. *Мовознавство*. 2022. № 6. С. 15-33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/MoZn_2022_6_4.

2. Барчук-Галик М. Мовна ситуація і мовна політика на теренах сучасної України і Польщі : порівняльний аспект. *Прикарпатський вісник Наукового*

товариства імені Шевченка. Слово. 2024. № 19. С. 115-128. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pvntsh_sl_2024_19_13.

3. Битко Н. С. Мовна ситуація як фактор розвитку англомовної лексикографії Індії : колоніальний період. *Записки з романо-германської філології*. 2021. Вип. 1. С. 23-37. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/zrgf_2021_1_5.

4. Битко Н. С. Мовна ситуація як фактор розвитку англомовної лексикографії Індії : постколоніальний період. *Записки з романо-германської філології*. 2021. Вип. 2. С. 4-19. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/zrgf_2021_2_3.

5. Бондаренко О. Мовна ситуація в країнах лузофонії. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Східні мови та літератури*. 2018. Вип. 1 (24). С. 10-14.

6. Васильєва Л. П. Мовна ситуація в Хорватії на тлі мовної політики в країні (XX–початок XXI ст.) *Мова і суспільство*. 2018. Вип. 9. С. 33-45. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mis_2018_9_6.

7. Воронкова В. Мовна політика мультикультуралізму як умова формування відкритого, толерантного та інклюзивного суспільства. *Вісник Львівського університету. Філософсько-політологічні студії*. 2024. Вип. 52. С. 61-70. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlu_fps_2024_52_9.

8. Капуш А. В. Мовна ситуація в Європі в умовах домінуючого впливу англійської мови (на прикладі німецької мови). *Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Філологічні науки*. 2016. Кн. 1. С. 8-12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzfn_2016_1_3.

9. Колесникова О. Мовна ситуація та лексикографічна традиція в Японії XVII-XVIII ст. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2017. Вип. 60. С. 37-44. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mikks_2017_60_8.

10. Лабецька Ю. Б. Мовне розмаїття та мовна політика на Кіпрі. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Філологія*. 2023. Вип. 28. С. 186-195. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vmdu_2023_28_18.

11. Мацюк Г. П. До типології мовних ситуацій в історичній соціолінгвістиці. Мовна ситуація на Холмщині та Підляшші в 1815-1915 рр. *Мовознавство*. 2021. № 3. С. 25-42. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/MoZn_2021_3_4.
12. Савойська С. В. «Мовна політика» як явище і категорія. *Політичне життя*. 2020. № 2. С. 93-102. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pollife_2020_2_15.
13. Сікорська В. Мовна політика : світовий досвід та українська практика сьогодення / В. Сікорська, В. Ногай, Л. Дідур. *Причорноморські філологічні студії*. 2023. Вип. 3. С. 73-79. URL http://nbuv.gov.ua/UJRN/blsphst_2023_3_13.
14. Сова М. Мовна політика США та Китаю. *Порівняльна професійна педагогіка*. 2024. № 14 (1). С. 162-169. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ppp_2024_14\(1\)_21](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ppp_2024_14(1)_21).
15. Фаріон І. Д. Мовна політика України : методологія англійзації в освіті. *Записки з українського мовознавства*. 2023. Вип. 30. С. 185-197. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/zukm_2023_30_20.
16. Constituição da República Portuguesa (1976). *Diário da República*, 1.ª série, n. 86, de 10 de abril de 1976. URL: <https://www.parlamento.pt/Legislacao/Paginas/ConstituicaoRepublicaPortuguesa.asp> x.
17. Portugal. Lei n. 7/99, de 29 de janeiro. Reconhecimento oficial de direitos linguísticos da comunidade mirandesa. *Diário da República*. 1999. № 24/1999, Série I-A. P. 574.
18. Mateus M. H. M. & Cardeira E. Norma e Variação. Editorial Caminho, 2007.
19. Pinto J. The Mirandese Language : Decline and Resistance. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*. 2020. Vol. 41, No. 6. P. 512-526.
20. Instituto Nacional de Estatística. Censos 2021 : Resultados Definitivos. Lisboa : INE, 2022. 216 p.

21. Camões I. P. Relatório de Atividades 2023 / Camões – Instituto da Cooperação e da Língua, I. P. Lisboa, 2024. 190 p. URL: <https://www.instituto-camoes.pt>.

REFERENCES

1. Azhniuk, B. M. (2022). Movna polityka v Ukraini i perspektyvy yevrointehratsii. *Movoznavstvo*, 6, 15-33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/MoZn_2022_6_4. [in Ukrainian]
2. Barchuk-Halyk, M. (2024). Movna sytuatsiia i movna polityka na terenakh suchasnoi Ukrainy i Polshchi : porivnialnyi aspekt. *Prykarpatskyi visnyk Naukovoho tovarystva imeni Shevchenka. Slovo*, 19, 115-128. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pvntsh_sl_2024_19_13. [in Ukrainian]
3. Bytko, N. S. (2021). Movna sytuatsiia yak faktor rozvytku anhlomovnoi leksykohrafiï Indii : kolonialnyi period. *Zapysky z romano-hermanskoï filolohii*, 1, 23-37. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/zrgf_2021_1_5. [in Ukrainian]
4. Bytko, N. S. (2021). Movna sytuatsiia yak faktor rozvytku anhlomovnoi leksykohrafiï Indii : kolonialnyi period. *Zapysky z romano-hermanskoï filolohii*, 1, 23-37. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/zrgf_2021_1_5. [in Ukrainian]
5. Bondarenko, O. (2018). Movna sytuatsiia v krainakh luzofonii. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Skhidni movy ta literatury*, 1 (24), 10-14. [in Ukrainian]
6. Vasylieva, L. P. (2018). Movna sytuatsiia v Khorvatii na tli movnoi polityky v kraini (KhKh–pochatok XXI st.). *Mova i suspilstvo*, 9, 33-45. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mis_2018_9_6. [in Ukrainian]
7. Voronkova, V. (2024). Movna polityka multykulturalizmu yak umova formuvannia vidkrytoho, tolerantnoho ta inkluzyvnoho suspilstva. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Filosofska-politologichni studii*, 52, 61-70. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlu_fps_2024_52_9. [in Ukrainian]
8. Kapush, A. V. (2016). Movna sytuatsiia v Yevropi v umovakh dominuiuchoho vplyvu anhliiskoi movy (na prykladi nimetskoï movy). *Naukovi zapysky [Nizhynskoho*

derzhavnoho universytetu im. Mykoly Hoholia]. *Filolohichni nauky*, Kn. 1, 8-12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzfn_2016_1_3. [in Ukrainian]

9. Kolesnykova, O. (2017). Movna sytuatsiia ta leksykohrafichna tradytsiia v Yaponii XVII-XVIII st. *Movni i kontseptualni kartyny svitu*, 60, 37-44. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mikks_2017_60_8. [in Ukrainian]

10. Labetska, Yu. B. (2023). Movne rozmaittia ta movna polityka na Kipri. *Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu. Serii : Filolohiia*, 28, 186-195. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vmdu_2023_28_18. [in Ukrainian]

11. Matsiuk, H. P. (2021). Do typolohii movnykh sytuatsii v istorychnii sotsiolinhvistytsi. Movna sytuatsiia na Kholmshchyni ta Pidliashshi v 1815–1915 rr. *Movoznavstvo*, 3, 25-42. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/MoZn_2021_3_4. [in Ukrainian]

12. Savoiska, S. V. (2020). «Movna polityka» yak yavyshe i katehoriia. *Politychne zhyttia*, 2, 93-102. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pollife_2020_2_15. [in Ukrainian]

13. Sikorska, V. (2023). Movna polityka : svitovyi dosvid ta ukrainska praktyka sohodennia / V. Sikorska, V. Nohai, L. Didur. *Prychornomorski filolohichni studii*, 3, 73-79. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/blsphst_2023_3_13. [in Ukrainian]

14. Sova, M. (2024). Movna polityka SShA ta Kytaiu. *Porivnialna profesiina pedahohika*, 14 (1), 162-169. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ppp_2024_14\(1\)_21](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ppp_2024_14(1)_21). [in Ukrainian]

15. Farion, I. D. (2023). Movna polityka Ukrainy : metodolohiia anhliizatsii v osviti. *Zapysky z ukrainskoho movoznavstva*, 30, 185-197. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/zukm_2023_30_20. [in Ukrainian]

16. Constituição da República Portuguesa (1976). *Diário da República*, 1.ª série, n.º 86, de 10 de abril de 1976. URL: <https://www.parlamento.pt/Legislacao/Paginas/ConstituicaoRepublicaPortuguesa.aspx>. [in Portuguese]

17. Portugal. Lei n.º 7/99, de 29 de janeiro. Reconhecimento oficial de direitos linguísticos da comunidade mirandesa. *Diário da República*. 1999. № 24/1999, Série I-A. P. 574. [in Portuguese]
18. Mateus, M. H. M., & Carneira, E. (2007). Norma e Variação. Editorial Caminho. [in Portuguese]
19. Pinto, J. (2020). The Mirandese Language : Decline and Resistance. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 41, No. 6, 512-526. [in English]
20. Instituto Nacional de Estatística. Censos 2021 : Resultados Definitivos. Lisboa : INE, 2022. 216 p. [in Portuguese]
21. Camões, I. P. Relatório de Atividades 2023 / Camões – Instituto da Cooperação e da Língua, I. P. Lisboa, 2024. 190 p. URL: <https://www.instituto-camoes.pt>. [in Portuguese]

Дата першого надходження статті до видання: 14.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 10.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026